

Lichterveldse klokkenhistoriek

Gaston Missinne

De geschiedenis van de Lichterveldse klokken is een boeiend verhaal. Hier wordt meer verteld dan een opsomming van data, dan een uiteenzetting van kosten, dan de naam van de klokkengieter. Men vindt er het kloppende hart van een volk achter, een beeld van de tijd, een toelichting op sociale toestanden, waardevolle gegevens over de vroegere tijd.

Heemkundige notities daarover werden eerder al door Cleophas Sintobin, die gemeenteraadslid en zelfs schepen geweest is in Lichtervelde, opgezocht en gepubliceerd in "de Torhoutenaar", een weekblad dat in het naburige Torhout gedrukt en uitgegeven werd bij de firma Cornille. Hij schreef over de historie van de klokken in 1949 het volgende: "De klokken van Lichtervelde werden in de loop van 250 jaar 6 maal hergoten. Dat was telkens een gebeuren van belang dat vroeger ter plaatse gebeurde, gezien vervoermiddelen voor die zwaargewichten ontbraken."

Dat dit werkelijk zo ter plaatse gebeurde, wordt gestaafd door het feit dat men in 1944 bij het graven van de openbare, onderaardse oorlogsschuilplaats op de markt, een oude klokken-smeltoven heeft blootgelegd.

1 1706

Als men naar de klokkengeschiedenis van Lichtervelde gaat speuren, vindt men pas in 1706 enige gegevens daaromtrent en dan nog wel in een verslag van een buitengewone vergadering op Allerzielendag van dat jaar gehouden, toen alle vooraanstaanden van de gemeente -en men vermeldt de baljuw, de burgemeester, de schepenen, de griffier, de pastoor en daarnaast 103 eigenaars -ingezetenen en gebruikers- besloten om de klokken te hergieten. Dit besluit werd gestaafd door de melding dat *"veele parochianen Sondaghs ende 's heylighendaags nauwelycks en cunnen misse hooren ten opzichte de groote clocke is geborsten en dat men de twee cleene cloxkens gheen quartiereurs verre en hoort, terwijl dat onze prochie extendeert in somighe plaetsen een geheel heure..."*.

Er werd toen besloten om de *"thiendeheffers"* te bewegen tot een tussenkomst in de kosten en voegde er bij dat men ook de *"haelmoessen"* van de parochianen er voor zou gebruiken. Zo dit nog niet volstond om de kosten van het hergieten van de klokken te dekken, zou men het tekort aanvullen met een belasting per hoofd. Er waren 112 handtekeningen onder dit besluit te lezen.

Op latere datum kan men in de archieven vinden dat Jan Vandermeulen, koopman in Brugge 42 pond "*clockspysse*"¹ leverde en dat een zekere Pieter Cambron het werk uitvoerde, volgens het geschreven contract en voor de prijs van 17 pond.

2 1716

Nauwelijks 10 jaar na het hergieten van de klokken, was de grote klok opnieuw gebarsten. Pieter Cambron kan het dus niet zo goed gedaan hebben, alhoewel hij meester-klokkengieter genoemd werd. De grote klok werd hergoten samen met de toenmalige kleine klok. Dit om in akkoord te komen met de middenklok.

Deze keer heette de klokkengieter meester Aubertin en hij vroeg voor zijn prestaties 24 pond. Het erbij horende en teruggevonden contract vermeldt daarenboven dat indien de klokken niet overeenstemmen "*in toonen met de middelbare clocke, soo sal hy clockgieter, deselfde twee clocken t'synen coste moeten ergieten sonder eenighe recompense*".

Het werk was gedaan op 01/08/1716 en J. Aubertin, de klokkengieter, schreef een kwitantie in het Frans -vandaar de veronderstelling dat hij een Waal of Fransman was- waarin hij schreef "*avoir pris à moi mesme septante livres de métal à douze escalins la livre*" wat er op wijst dat hij een deel van de oude klokspijs overnam.

Met betrekking tot de klokken van 1716 lezen we ook ergens in de rekeningen "*Tot ergieten der groote en cleene clocke, verschiet de familie Jan Goddyn het noodige geld tot koopen van de clockspysse en ontvangt daarvoor een obligatie van 30 pond. Voorts betaalt aan Ve Joos Chys over levering van boskolen ende hout tot ergieten de clocken deser prochie ende ander nootsaekelykheden tot dezelve clocken: 6 pond 4 sch. 4 gr.*".

3 1743

Het moet zijn dat men in de 18de eeuw geregeld met klokkenmiserieën geplaagd werd, want in het jaar 1743 kan men in de archieven vernemen dat deze keer de Lichterveldse middenklok met een barst geplaagd werd en dat de overheid het besluit nam om die klok te hergieten, samen met de kleinste klok, die diende vergroot te worden om op het juiste akkoord te komen van de grote klok.

Het contract voor het uitvoeren van het werk wordt toegewezen aan Ignatus De Cock, een meester-klokkengieter uit Heestert voor 38 pond mits het leveren van 78 pond brons. In de geschreven overeenkomst van 11/06/1743 wordt vermeld dat de namen en wapens van de verschillende heren van Lichtervelde, Baron de Maulde en baron van Haveskercke, op de klokken zullen ingeschreven worden. Er staat ook de uitdrukkelijke voorwaarde in het contract dat de klokken bij zover ze niet overeenkomen "*in toon ende soon*" met de grote klok, die niet moet hergoten worden, hij -de

---

¹ Het brons

klokkengieter- dezelfde klokken zal hergieten of in dezelfde toon brengen op zijn eigen kosten en zonder enige vergoeding.

Er komt zelfs al iets meer bij het klokkengieten kijken dan vroeger, want om over de klank van de klokken een uitspraak te doen, wordt voortaan een deskundig vakman aangesteld die moet komen horen of de klokken wel la, sol, fa weergeven, met de volle toon tussen de drie noten, zoals alle klokkenakkoorden in die tijd waren. De vakman in 1743 was een zekere Jacobus Sola, een Brugse musicus. Er is aan hem een betaling bekend voor *“syn expresse voyagie ende dienst”* gedaan voor het nazicht of de door klokgieter De Cock gegoten klokken, wel *“accorderen in thoon ende soon”* met de grote klok *“ende alsoo volghens syn besogne goet gheceurt”*.

Er werden in 1743 ook herstellingen uitgevoerd aan het belfoort² waarin de klokken hangen. De vraag kan gesteld worden of de 3 klokken soms geen wekkerspel vormden met het uurwerk in die tijd want in de uitgaven van 1743 is een rekening te vinden die vermeldt dat 15 schellingen en 8 gr. betaald werden aan Frans Everaert voor *“leveringhe van cooperdraet ende arbeidsloon in het stellen van het carillon aen de 2 nieuwe ofte ergoten clocken”*.

De klokken werden tijdens de Franse Revolutie (1789-1800) en haar bezetting, geroofd en het duurde tot in 1811 vooraleer er weer nieuwe klokken in de toren kwamen.

4 NAPOLEONTISCHE TIJD

In de 19de eeuw was er weinig te vertellen over de klokken. In 1810 werd begonnen met klokken te gieten en in 1811 werd een nieuw klokkenspel geleverd merkelijk zwaarder dan vroeger het geval was. Het ligt misschien ook daaraan dat er van gebarsten klokken geen sprake meer is in de archieven. Het kleine klokje dat *“het schelieken”* genaamd werd en dateerde uit 1743 was overgebleven en het werd behouden om de diensten in te kleppen.

Ook in 1811 was het nog altijd zo dat het gieten van klokken ter plaatse gebeurde en voor Lichtervelde was dat op de markt. Voor de inwoners was dit een bijzondere gebeurtenis. Z'n ongewoon werk, waarbij de klokkengieter zijn mengsel maakt, had veel bekijks. In de smeltkroes kwamen de mensen bij wijze van sympathie (*“junste”* schreef men toen) menig zilverstuk werpen. Of het daaraan te wijten was dat het Lichtervelds klokkenspel heldere en welluidende tonen had, laten we graag in het midden.

Het was toen een beroerde tijd. Napoleon I was meester over onze streken en op het toppunt van zijn macht. Hij had bijna gans Europa veroverd. Maar in 1815 leed hij zijn bekende nederlaag in Waterloo. De toenmalige klokken die pas 4 tot 5 jaar oud waren, hebben toen geluid zonder einde om die gewichtige gebeurtenis aan te

---

² De klokkenstoel

kondigen en te vieren. Men vertelde toen dat de toenmalige pastoor EH. D'Hooghe twee dagen lang verschillende pozen deed luiden en de klokkluiders daarvoor goed trakteerde.

Op donderdag 23/11/1911 vierde men in Lichtervelde het eeuwfeest van de klokken. We lezen: *“de klokken zullen hun eigen jubelfeest bezingen met driemaal, zijnde 's morgens, 's noens en 's avonds hunne blijde zegetonen uit de toren te doen galmen. 's Avonds ten 6 uren zal er een smakelijk eetmaal onze kerkbedienden aangeboden worden, waaronder men het volgend lied zal kunnen zingen:*

De Klokken van onze Toren.

Hoe Hemelzoet, hoe wonderschoon

Hoe blijde luidt de klokken toon.

I

't Is reeds geleden honderd jaar,

De klokken zijn gegoten

En vreugd en rouw, dit al te gaâr

Uit hun gezangen vloten.

II

En weet gij wat zij ook nog doet?

De klokke op onze toren?

Zij wekt den geest en treft 't gemoed

Van die heur stem aanhooren.

III

Bij morgen- noen- en avondtijd

Zij maant ons God te loven;

“Knielt neêr en bidt die christen zijt

Den Heere van hierboven”.

IV

Zij staart daar hoog, ten allen kant

En bidt ten allen tijde:

Dat God zijn volk met huis en land

Van ongeweêr bevrijde.

V

Zij laat heur stem bij brandgeweld

In droeven noodklank beven;

't Is zij die 't manschap veerdig stelt

Om spoedig hulp te geven.

VI

Als 't feest is, trouw of kerremis

Zij spreidt de blijde mare;

Als 't kind gedoopt of kersten is

Zij viert met d'Englen schare!

VII

De rouw van Ouder, Vriend of Maag

Doet ook de klokke weenen:

Zij wekt de tranen statig traag

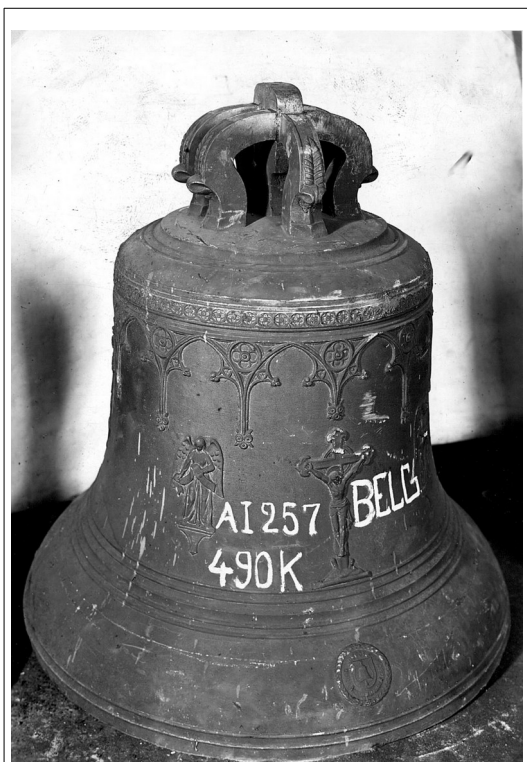
En een gebed met eenen!"

De Duitse bezetters lieten twee van deze in 1811 geplaatste klokken in het jaar 1915 weghalen. De grootste klok bleef achter in de toren, maar op 15/10/1918 toen de Duitsers bij de aftocht de kerktoren dynamiteerden, is de grote klok mee in stukken naar beneden gekomen. Heel wat Lichterveldenaren hebben dit weten gebeuren, zowel het weghalen van de klokken als het "springen" van de kerktoren.

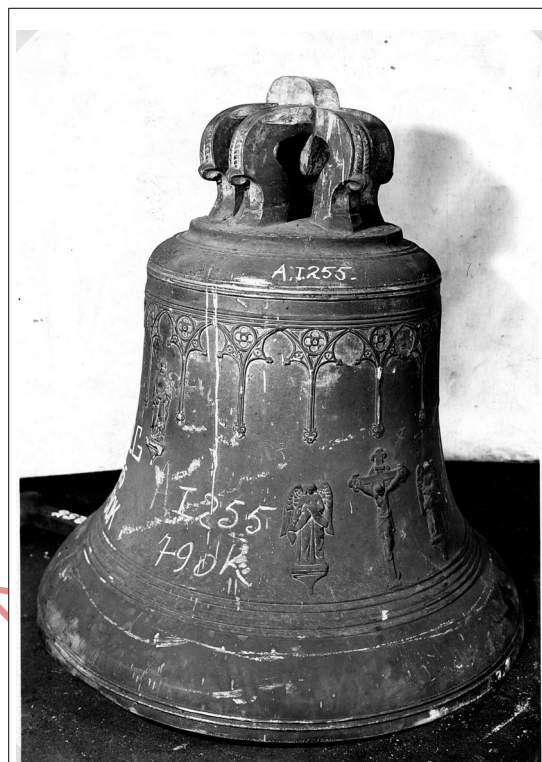
5 Na de Wereldoorlogen I en II

In het jaar 1922 wordt de kerk weer opgebouwd en aan de voet van de pas heropgebouwde toren stond een voorlopig belfort waarin een nieuw klokkenspel hing. Het

waren klokken van de Leuvense klokkengieter Michaux. Vastgesteld werd dat de akkoorden eerder gebrekkig waren en dat de grote klok een halve toon te laag klonk. Pas 22 jaar na de aankoop van deze klokken, in de oorlog 1940-44, zijn de Duitse bezetters er opnieuw bij om de klokken te roven. Ze haalden ze op 25/01/1944 uit de toren en beschadigden daarbij de doopvont uit de twaalfde eeuw waarop de parochie zo fier is.

De kleine klok uit 1921

De middelklok uit 1921

Maar op 15/07/1949 heeft de Lichterveldse kerk nieuwe klokken. Deze keer werden ze in 1948 gegoten en geleverd door de gieterij Michiels uit Doornik. Nu zijn er meer gegevens over de klokken bekend. Ze wegen respectievelijk 1300, 900 en 700 kg. Ze passen op de zang van het Te Deum en de klank is aanvaardbaar.

Zij werden bij hun aankomst versierd opgesteld in de middenbeuk van de kerk. Het was juist St. Margarethatijd en pastoor De Beir liet ze in afwachting van hun wijding bewonderen door de vele bedevaarders. Ze kregen elk een naam die in de klok gegrift werd, samen met die van de peters en meters van elke klok. Hun namen zijn die van de patroonheiligen van onze kerk: Jacobus, Margaretha en Maria. Ze kregen hun plaats in de toren en de elektrische motor verving daar nu de klokstring.

De grote klok uit 1921

Groepsfoto van de klokken uit 1949

Heemkundige kring K&V

De plechtige klokkenwijding gebeurde op zondagmiddag 31 juli 1949 met vespers, klokkenwijding, lof en Te Deum door deken EH. R. Leterme, pastoor-deken te Tor-

De Jacobusklok

hout. Het Te Deum werd door de klokken ingeluid. Vervolgens was er een lunch te 17u op de pastorie van EH. De Beir. Zijn toenmalige onderpastors waren EH. Devloo, EH. Spruytte en EH. Breyne. Als peter en meter van de Jacobusklok (1300 kg) staan Leon Depuydt en Euphrasia Maenhout vermeld. Voor de Margarethaklok (900 kg) waren dat

Jozef Vandeginste en Maria Vandenbulcke (echtgenote van Leon Depuydt). Voor de kleine klok Maria (700 kg) namen Louis Desaegher en Maria Callewaert het peter- en meterschap waar. Men was niet akkoord met het geleverde gewicht van de klokken.

Ze werden 300 kg minder bevonden. Op 22 augustus 1949 werden ze in de toren opgehangen en 's anderendaags 's avonds hebben ze voor de eerste keer geluid.

In 1963 werd vastgesteld dat de Margarethaklok gebarsten was. De kerkraad besloot de klok te hergieten en ook de op-hanging te vernieuwen, gezien deze noodzakelijkheid zich opdroeg na raadpleging van de klokkencommissie. De klok werd door de firma Michiels weggevoerd. Deze firma geraakte echter failliet en de klok werd niet meer te-

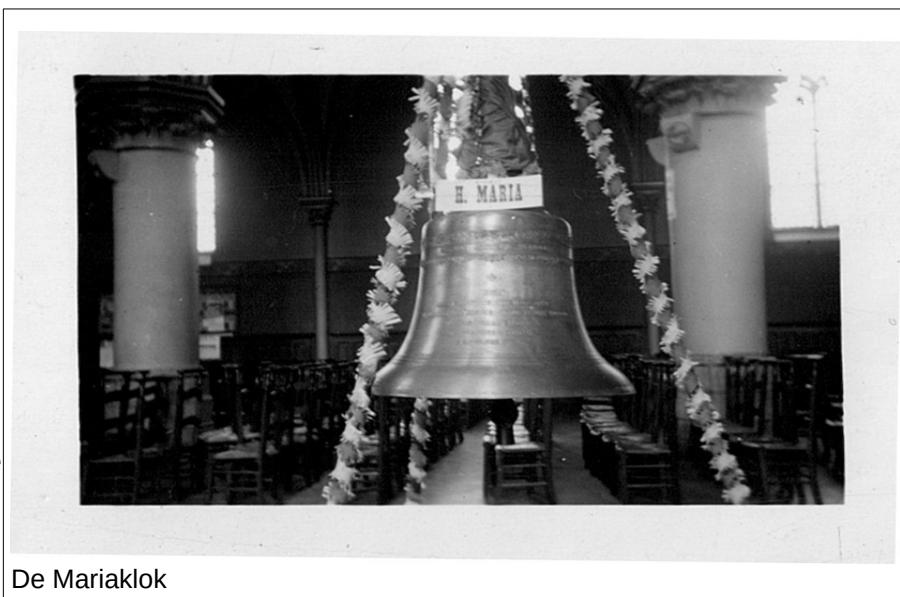

De Margarethaklok

ruggevonden. Een beperkte aanbesteding werd uitgeschreven voor het gieten van een nieuwe klok.

De nieuwe klok werd in maart 1964 geleverd en was gegoten door de klokkengieterij "Petit en Fritzen" te Aarlerixtel (Nederland). Ze weegt 810 kg en ze werd op zondag 15 maart 1964 door EH. Verstraete, deken van Torhout, gewijd en gedoopt. De naam van de klok was opnieuw Margaretha. De toenmalige pastoor was

De Mariaklok

EH. A. De Meijer. Na de hoogmis van 10u30 had een plechtigheid plaats in aanwezigheid van de parochiale geestelijkheid en de voltallige kerkraad. Peter was Dr. Gustaaf Colpaert en als meter fungeerde Maria Claeys, echtgenote van Jozef Goethals. De klok draagt het volgende opschrift:

De klok voor mij bestond niet lang

Ze barstte na tien jaar zang

Sint Margareta, wil mij sterken

Voor Godsvolk wil ik eeuwig werken.

Tot op heden zijn het nog altijd deze drie klokken die de mensen naar de kerk uitnodigen, die een doop melden, jubelen bij huwelijk of jubileum of rouwend de dood of begrafenis aankondigen. Ze zijn een stuk van de gemeente, ze zijn vertrouwd bij de inwoners, ze leven mee met wat gebeurt.

Minder dan vroeger is hun belangrijkheid in de ogen van de parochianen, maar hun functie blijft behouden; jubelen met de parochie op blijde ogenblikken, rouwen bij verdriet en leed en de mensen ter kerke uitnodigen voor de liturgische vieringen.

Met een kwinkslag dichtte Guido Gezelle het vroeger aldus:

Als de pastoors klokske klipt

Elkeen naar de messe wipt;

Of, die willen blijven pekken,
'k Zal ze bij de krage stekken.

Heemkundige kring Karel Van de Poele